

Broedvogels op het strand bij Ballum op Ameland

Seizoen 2019

Scholeksternest op strand. 9-5-2019. (foto: Johan Krol)

Johan Krol.

Nes, september 2019.

Gebiedsbeschrijving

Het strand tussen paal 4 en paal 11 op Ameland ontwikkelt zich erg dynamisch. Het betreft een van de meest dynamische delen van de Nederlandse kust. Dit is een gevolg van de aanlanding van een grote zandbank, afkomstig uit de ebdelta Bornrif. Deze is sinds eind tachtiger jaren van de vorige eeuw met de noordwestpunt van Ameland verheeld en beweegt sindsdien langs het strand in oostelijke richting (bijlage B). Waarschijnlijk geholpen door zandsuppleties op de westpunt vormen embryonale duintjes zich op het strand in het gebied tussen paal 4 en paal 11. Dit wordt afgewisseld met een groen strand en een ten noorden daarvan gelegen plassengebied ter hoogte van paal 5,4 tot paal 7 (figuur 4). Ter hoogte van paal 7,4-7,8 bevindt zich een strandplas met groenstrook langs de zuidrand (figuur 4). Tevens komen kaalgestoven schelpenstrandjes voor. Ter hoogte van paal 7,2 bevindt zich een strandovergang en paviljoen op het duin en een badstrand. Tussen het paviljoen en de Noordzee bevindt zich een druk recreatiegebied (figuur 4) waar ook veel loslopende honden zijn. In 2017 is door de 'vrienden van het badstrand Ballum' opnieuw een enorme hoeveelheid ($\pm 14000 \text{ m}^3$) zand voor de strandovergang neergelegd. Op figuur 4 is dit zichtbaar en hier is ook zichtbaar dat de natuurlijke oost-west stroomgeul daar ingedamd is. Hiermee is dusdanig in de lokale hydrodynamica ingegrepen dat een reactie niet uit kon blijven. Het resultaat is een nieuwe verbinding tussen de ondiepe baai ten noorden van het groene strand en de Noordzee. Deze noord-zuid geul thv paal 6,8 is op figuur 4 zichtbaar en deze ontstond in december 2017. Het resultaat is dat de baai langs het groene strand nu draineert en tijdens langdurig lage waterstanden en warm weer vrijwel compleet droogvalt. Daarmee zijn de foeragemogelijkheden voor (jongen van) kluut en lepelaar en wadvogels die hier hun HVP hebben verdwenen in de zomermaanden. Tijdens hoge waterstanden vult de baai

zich weer door de nieuwe geul en is er tijdelijk weer water aanwezig maar de situatie is erg veranderd ten opzichte van voorgaande jaren waarbij er altijd water in de baai achterbleef. Door de drogere omstandigheden kan nu ook stuifzand bij noordenwind in de vegetatie van het groene strand stuiven en dit bedekken. Op termijn kan overstuiving een bedreiging zijn voor het Groene strand en de toegang voor mensen en honden dreigt daardoor te worden vergemakkelijkt vanaf het pad langs de duinvoet. Het Groene strand is rondom met borden van Rijkswaterstaat gemarkeerd als broed- en rustgebied voor vogels.

Natura 2000 en strandbroeders

Strandbroedende vogels die in het kader van Natura2000 van belang zijn betreft Strandplevier¹(N2000 code A138) , Dwergstern²(N2000 code A195) en Bontbekplevier³(N2000 code A137). Deze broedvogels van onze kust hebben het erg moeilijk vanwege toegenomen menselijke activiteiten. De aantallen zijn inmiddels erg laag en het broedsucces is vaak ook onvoldoende. Veel recente informatie is terug te vinden op de website⁴ van Vogelbescherming Nederland waarin verslag wordt gedaan over een speciaal aan de strandbroeders gewijd symposium in 2016.

Voor Natura2000 dienen de drie soorten strandbroeders jaarlijks in kaart te worden gebracht waarbij tevens wordt gepoogd iets over het broedsucces vast te leggen. Sinds 2017 is afgesproken dat het Natuurcentrum Ameland het strandgebied tussen paal 4 en 11 in de gaten houdt en controleert op broedende vogels. Hier heeft in het verleden een enkele maal een bontbekplevier gebroed aan de duinvoet thv paal 8,4. In het decennium voor 2017 zijn hier geen nesten van strandbroeders meer aangetroffen maar gezien de natuurlijke ontwikkeling van het gebied is een betere inventarisatie sinds 2017 afgesproken.

Broedresultaten

In bijlage A staan de data van veldbezoek en korte omschrijving van wat er werd aangetroffen in 2019.

Dwergstern (figuur 4): Na 20 mei werden enkele baltsende en overvliegende dwergsterns gezien boven het strand thv paal 6,6. Na de plaatsing van de bebording werd geen broedpoging gezien en vrij snel daarna waren de vogels verdwenen. Een mislukt seizoen dus van 1 paar.

Noordse stern (figuur 4): Na 20 mei werden enkele baltsende en overvliegende noordse sterns gezien boven het strand thv paal 6,6. Na de plaatsing van de bebording werd geen broedpoging gezien en vrij snel daarna waren de vogels verdwenen. Een mislukt seizoen dus van 1 paar.

¹ https://www.synbiosys.alterra.nl/Natura2000/documenten/profielen/vogels/Profiel_vogel_A138.pdf

² https://www.synbiosys.alterra.nl/Natura2000/documenten/profielen/vogels/Profiel_vogel_A195.pdf

³ https://www.synbiosys.alterra.nl/Natura2000/documenten/profielen/vogels/Profiel_vogel_A137.pdf

⁴ <https://www.vogelbescherming.nl/bescherming/wat-wij-doen/natuurgebieden/kust-en-duin/strandbroeders>

Figuur 1. Nieuwe RWS bebording speciaal voor de strandbroeders thv paal 7,8 op het strand ter bescherming van twee nesten Strandplevier. 22-6-2019. (foto: Johan Krol)

Kluut (figuur 4): Na het broeden van een veertiental paar op het strand (2017) en op het Groene strand (2018) werd in 2019 niet meer gebroed. In het voorjaar was wel regelmatig een tiental kluten in het gebied te zien maar dat leverde geen broedpogingen op. Waarschijnlijk is de voedselsituatie onvoldoende door hydrologische veranderingen.

Strandplevier (figuur 4): Evenals in 2018 is sprake van 3 broedpaar. Aanvankelijk leken die paren zich te vestigen thv paal 4,6-4,8 op het wintervloedmerk. Er werden paringen en het krabben van nestkuiltjes gezien. Na eind mei verdwenen de strandplevieren uit zicht maar er werd niet gebroed daar. Op 18 juni werd een nest strandplevier met 2 eieren gevonden thv paal 7,8. Op 22 juni lagen 3 eieren in dit nest. Op 27 juni werd op 100m afstand een tweede nest met 3 eieren gevonden. Dit tweede nest mislukte tussen 4 en 8 juli. Beide nesten zijn gezien de datum ongetwijfeld vervolglegels na een eerdere mislukking elders. Beide nesten werden beschermd met een bordencirkel. Het eerste nest kwam uit en uiteindelijk werd 1 jong groot in het gebied tussen paal 7 en 8. Op zich is dat een wonder want dat is het badstrand bij Ballum. De aanwezigheid van een strandplas tussen paal 7,4-7,8 met waarschijnlijk insectenrijke oever heeft hier ongetwijfeld aan bijgedragen. En strandplevieren zijn meesters in het op grote afstand zien van gevaar om zich vervolgens lopend snel te verplaatsen.

Al met al wederom een redelijk positief jaar voor de zeldzame strandplevier in dit gebied. Vastgesteld zijn drie paar waarvan tenminste een paar succesvol is geweest (1 jong). Waarschijnlijk broedt er in de Waddenzee hooguit een tiental paren, verspreid over alle eilanden.

Stormmeeuw (figuur 4): Op dezelfde locatie met embryonale duintjes als in 2017 en 2018 heeft wederom een 14-tal paar stormmeeuw gebroed. Op 5 juni werden lege nesten gevonden. De vogels zijn het gehele broedseizoen aanwezig en er zullen ook wel eieren gelegd zijn die daarna vrij snel weer verdwijnen. Dit jaar vestigden zich ook minimaal een viertal paar Zilvermeeuw in de broedplaats van de stormmeeuwen. Of deze meeuwen (deels) verantwoordelijk zijn voor het mislukken van de stormmeeuwen is onduidelijk. Zoals zo vaak met stormmeeuwen op Ameland komt er weinig terecht van de broedpogingen, ook zonder zilvermeeuwen in de directe omgeving. We kunnen spreken van een mislukt seizoen van 14 paar.

Lepelaar (figuur 4): Reeds vroeg in het broedseizoen zijn er lepelaars aanwezig in hetzelfde koloniegebied wat sinds 2017 in gebruik is. Het ligt langs de noordrand van het Groene strand thv paal 6. Pas op 7 mei is de kolonie voor het eerst bezocht en toen waren de vroegste eieren net een paar dagen uit. Daarmee komt het legbegin uit rond 1 april. Op 20 mei werden 17 nesten geteld en later kwam daar nog een zestal late legsels bij. Het totaal aantal paar is op 23 gesteld. Het aantal uitgevlogen jongen bedraagt ongeveer 20. Waaraan met name de vroege legsel bijdragen. Late legsels zijn grotendeels mislukt. De laatste twee jongen zijn half augustus uitgevlogen.

Waarschijnlijk hebben we hier te maken met een vestiging van een nieuwe kolonie die (deels) uit jonge vogels uit 2013 van Terschelling bestaat. Dit is uit ringaflezing van enkele geringde vogels gebleken.

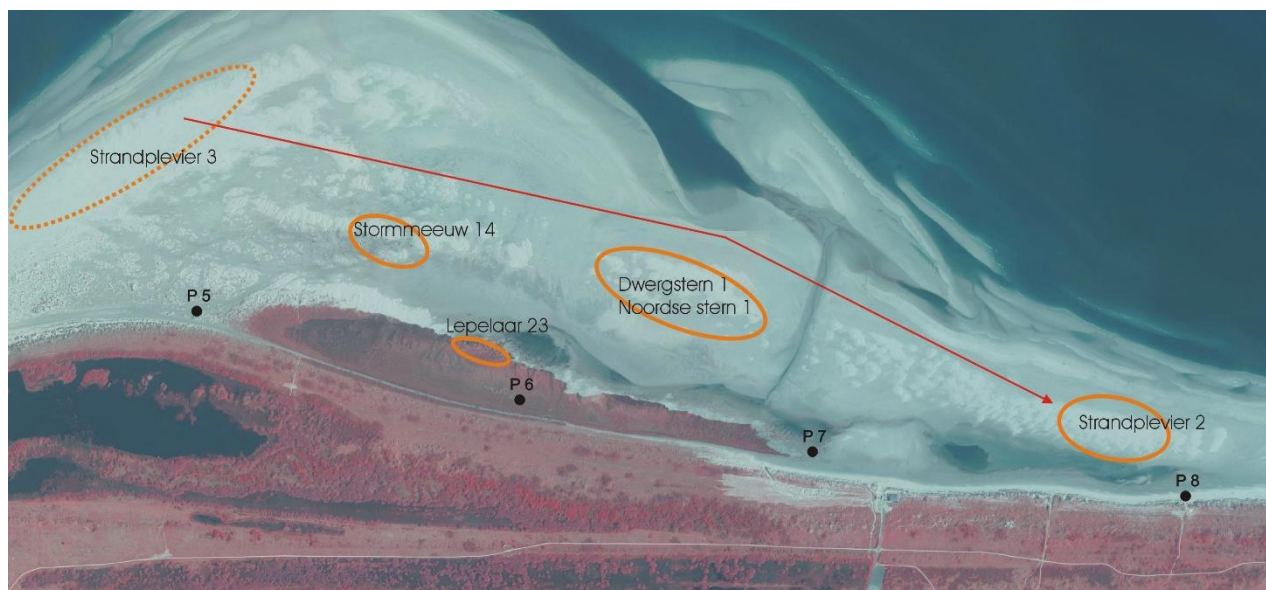
Figuur 2. Volwassen lepelaar op wacht bij het nest met drie jongen. Groene strand Ballum. 18-6-2018. (foto: Johan Krol).

Tabel 1. Aantallen nesten en broedsucces op het Natura2000 gebied tussen paal 4 en 8 (figuur 4) op het strand en groene strand bij Ballum in 2019. Deze lijst is niet compleet. Er is niet uitputtend gezocht naar soorten als graspieper, eidereend en scholekster op het strand. Op het groene strand broeden diverse soorten met tientallen nesten in totaal die niet in deze inventarisatie zijn opgenomen.

soort	Aantal paar	Succesvol paar	Aantal jongen
Kluut	0	0	0
Noordse stern	1	0	0
Lepelaar	23	±15	±20
Dwergstern	1	0	0
Strandplevier	3	1	1
Stormmeeuw	14	0	0

Figuur 3. V.l.n.r. Dwergstern, Kluut en Noordse stern broedend (beelden van 2017). (foto Johan Krol)

Figuur 4. Locatieschets van broedlocaties (oranje lijn) 2019 en omringende gebied op infraroodbeeld van 2018. Per gebied zijn de voorkomende soorten broedvogels bijgeschreven met achter de naam het aantal paren. Met rode pijl is de verplaatsing van de paren Strandplevier aangegeven.

In 2019 was er tijdens het broedseizoen weinig sprake van slechte weersomstandigheden. Hoge waterstanden die nesten konden bedreigen en langdurig slecht weer kwam niet voor.

Figuur 5. De Strandplevier thv paal 7,8 bij het nest met 3 eieren. 8-7-2019. (foto: Johan Krol) .

Bescherming

Op dezelfde plaats als in 2017/2018 werd op het strand thv paal 6,6 een broedgebied afgebakend met nieuwe RWS bordjes die speciaal voor de strandbroeders gemaakt zijn. Het zijn geen verbodsborden (figuur 1). De borden hebben hier in de periode 21 mei tot 21 juni gestaan. Daarna zijn de borden verplaatst naar het strand thv paal 7,8 om twee nesten strandplevier te beschermen. Hier hebben de borden gestaan van 22 juni tot 26 juli. Bij drie publiekstoegangen naar het strand (Strandweg, Finnegatspad, Herderpad) zijn A3 informatiepanelen geplaatst (figuur 6). Deze hebben gestaan van 16 mei tot 19 augustus.

Bij het broedgebied thv paal 6,6 zijn de borden redelijk goed gerespecteerd. Maar dat gebied is ook vrij rustig wat bezoekers betreft. Het strand is daar erg breed geworden door nieuwe aanlanding van zand uit de Noordzee en daardoor gaan maar weinig mensen deze weg langs de zee nemen tussen Ballum en Hollum. Sommige mensen denken ook dat het gebied niet veilig toegankelijk is vanwege geulen en drijfzand en opkomende vloed. Het ontbreken van broedresultaat binnen het gemarkeerde gebied moet gezocht worden in de voedsel生态学 en niet in de werking van de beschermingsborden. De sterke afname van de aantallen vogels na 2017 kan waarschijnlijk ook deels verklaard worden door de verandering van het gebied op zich. Het vrij kale schelpenstrand met wintervloedmerk heeft plaats gemaakt voor duintjes met Biestarwe begroeiing.

Het gemarkeerde gebied voor de twee nesten Strandplevier thv paal 7,6-7,8 is minder goed gerespecteerd. Dat bleek al tijdens de plaatsing op 22 juni. Ook daarna werden regelmatig sporen van mensen, honden en zelfs voertuigen binnen de bordencirkel gezien. Één nest mislukte tussen 4 en 8 juli maar de oorzaak kon niet worden vastgesteld. Ondanks regelmatige verstoring was het eerstgevonden nest wel succesvol. Dat de Strandplevier en een Scholekster in dit drukke badstrand gebied toch een jong groot weten te krijgen komt door hun alertheid en mogelijkheid tot snelle verplaatsing. Met name Strandplevieren, ook de kleine jongen, zijn meesters in ‘rennen op het strand’ om zich voor gevaar uit de voeten te maken. Daarbij worden de jongen door tenminste 1 ouder continu ‘bewaakt en gestuurd’.

Figuur 6. Informatiepaneel voor badstrand Ballum. Ook bij de overgang paal 4,2 (Herderpad) en 5,4 (Finnegatpad) hebben dergelijke panelen gestaan om wandelaars te informeren. De late vestiging van de twee nesten Strandplevier valt rechts buiten de ingetekende kaart!

Conclusies en toekomst.

Na een eerste aanwezigheid van strandbroedende vogelsoorten in 2017, met name in het strandgedeelte tussen paal 4 en 7, kwamen in hetzelfde gebied in 2019 opnieuw broedende vogels voor. Maar wel in minimale aantallen (Dwergstern en Noordse stern). De Kluut kwam in 2019 helemaal niet meer tot broeden. De Stormmeeuw handhaaft zich al meerdere jaren in klein aantal (14 paar) zonder broedresultaat. De Iepelaars hebben zich in 2017 gevestigd en nemen jaarlijks in aantal toe met goed broedresultaat. De meest zeldzame Strandplevier was evenals in 2018 met drie paar aanwezig. Twee nesten werden gevonden waaruit 1 jong groot werd. Waarschijnlijk betreft dit vervolglegels na een eerdere mislukking elders. Verrassend was de vestiging van de twee nesten Strandplevier ter hoogte van paal 7,8, ten oosten van de strandovergang Ballum in drukbezocht gebied.

In 2020 moet opnieuw bekeken worden hoe de (broed) vogels van het strandgebied tussen paal 4 en 11 het beste beschermd kunnen worden. Door het draineren van de baai langs het Groene strand is het gehele gebied veel toegankelijker geworden. Waar mensen en ruiters voorheen vooral langs de duinvoet of langs de waterlijn van de Noordzee liepen blijken ze nu ook een 'tussenweg' naar keuze te nemen. Daarbij wordt het gehele gebied tussen paal 4 en 7 regelmatig ernstig verstoord. Voor de broedvogels maar ook voor de hoogwatervluchtplaats van steltlopers is dit problematisch. Loslopende honden zijn een ernstig probleem.

Voor het drukke recreatiegebied tussen paal 7 en 8 moet in 2020 gekeken worden of een eventuele bescherming van nesten weer op dezelfde manier kan of wellicht toch met aanpassingen. In 2019 bleek een bordencirkel alleen vaak niet voldoende. In Zeeland zijn broedende strandplevieren beschermd met een betere cirkel⁵ en meer toezicht⁶. Deze wijze van bescherming valt ook op Ameland te overwegen.

Het gebied blijft in allerlei opzichten dynamisch. In bijlage B is het gebied op een infrarood beeld getoond in de achtereenvolgende jaren 2016, 2017 en 2018. Let hierbij op het dichtgooien van de oost-west geul voor het paviljoen, ontstaan nieuwe noord-zuid geul over strand, versmallen van Groene strand door instuiving vanaf noordzijde, duinvorming op het strand, aanlanding en verbreding strand, bijna verdwijnen waterpartij langs noordrand Groene strand en het in verstuiving raken van een duinstrook ten westen van het strandpaviljoen door een ruiterroute.

Johan Krol
Natuurcentrum Ameland
Postbox 60
NL9163ZM Nes Ameland
Mail: johankrol@amelandermusea.nl
Phone: (+)31 0519542737
Mobile: (+)31 0651932645

⁵ <https://nos.nl/artikel/2297864-zeldzame-strandplevier-leeft-op-in-renesse.html>

⁶ <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/114667/Strandverbod-voor-mensen-heeft-succes-acht-strandpleviertjes-geboren>

Bijlage A. Logboek van inventarisatie en monitoring strandbroeders bij Ballum in 2018.

Datum	Werkomschrijving	opmerking
25-4-2019	Inventarisatie strand	Nog geen vogels gezien op strand. Wel meeuwen/lepelaars bij Groene strand
1-5-2019	Inventarisatie strand	Nog geen vogels gezien op strand. Wel meeuwen/lepelaars bij Groene strand
7-5-2010	Inventarisatie strand	Geen strandbroeders gezien. Nestbezoek lepelaars. 15 nesten. Eerste nest heeft 3p+1 aangepikt ei
9-5-2019	Inventarisatie strand	thv paal 10,5 1x scholekster 3 ei. Op strand tussen paal 4,4 en 6,6 drie paar strandplevier aanwezig
13-5-2019	Inventarisatie strand	thv paal 5. Paartje graaft kuiltje en paring. 100m westelijk nog 4x strandplevier aanwezig
16-5-2019	Inventarisatie strand	geen strandplevier gezien. 1 slechtvalk 2kj thv paal 6. 3 A3 infoborden geplaatst bij paviljoen Ballum, Finnegatspad en pl 4,2.
20-5-2019	Inventarisatie strand	22 bontbekken thv paal 6,8. In koloniegebied 1 paar NS en 1 paar DS. Lepelaars 17 nesten 18 ei/26 pul
21-5-2019	Bescherming koloniegebied	13 borden om strandkoloniegebied thv paal 6,8 gezet. Enkele paren NS en DS aanwezig
28-5-2019	Inventarisatie strand	Binnen borden koloniegebied 1x NS aanwezig. Geen nest. Thv paal 4,5 twee paar SP
3-6-2019	Inventarisatie strand	Geen SP gezien. Binnen borden strandkolonie geen vogels.
5-6-2019	Inventarisatie strand	2 paar Scholekster pl 10,5 met 2 ei en 2p. Stormmeeuwen thv pl 5,6 ongeveer 14 paar met lege nesten. Ook 4 paar zilvermeeuw nesten aanwezig. Meerdere holen bruine rat.
6-6-2019	Inventarisatie strand	Lepelaars ±10 grote jongen. 1x SP op strand bij lepelaars.
18-6-2019	Inventarisatie strand	Scholekster pl 10,2 met 2 halfwas jongen. 1 nest SP met 2 ei thv pl 7,8!
21-6-2019	Inventarisatie strand	Lepelaars ok. 4 nieuwe nesten ±15 jongen vliegvlug. SP thv pl 7,8 broedt. Borden om koloniegebied pl 6,8 weggehaald.
22-6-2019	bescherming broedgebied SP	Nieuwe RWS borden om broedplaats SP gezet. Heeft nu 3 ei. Eerste ei ±15 juni. Wsch vervolglegsel.
27-6-2019	Inventarisatie strand	Tweede nest SP met 3 ei thv pl 7,7 buiten de borden! Bordencirkel groter gemaakt en 3 borden bijgeplaatst. Lepelaars nu 6 nieuwe nesten met eieren. Totaal 23 nesten
1-7-2019	Inventarisatie strand	Scholekster thv pl 10,3 met 2 grote jongen. Beide SP broeden. Lepelaars ok. Scholekster thv pl 7,6 op 3 ei buiten bordencirkel.
4-7-2019	Inventarisatie strand	SP pl 7,7 heeft nu 2 ei. 1 ei verdwenen. SP 7,8 nog 3 ei. Thv pl 5,4 1 paar SP geen broedgedrag.
8-7-2019	Inventarisatie strand	SP 7,7 is verdwenen. Mislukt onbekende oorzaak. SP 7,8 en Scholekster 7,6 gaan van nest voor rennende hond buiten borden op 100m afstand!
10-7-2019	Inventarisatie strand	SP 7,8 broedt. Tevens 5x SP foeragerend langs slenk thv pl 6,8.
14-7-2019	Inventarisatie strand	SP 7,8 broedt. Lepelaars ok.
18-7-2019	Inventarisatie strand	Scholekster 7,6 heeft 2 kuikens. SP 7,8 is uit. Er ligt 1 dood kuiken bij nest.
20-7-2019	Inventarisatie strand	SP heeft 2 kuikens bij strandplas thv pl 7,6.
26-7-2019	Inventarisatie strand	Lepelaars ok. Geen SP gezien. Borden om broedgebied SP weggehaald.
30-7-2019	Inventarisatie strand	Nog 2 grote jongen bij lepelaars. Rest late nesten mislukt. ±115 jonge zilver/mantel meeuwen bij GS kolonie.
7-8-2019	Inventarisatie strand	Scholekster 7,6 heeft 1 groot jong. SP met 1 groot jong thv slenk pl 6,8! En tevens 11 SP aanwezig. Laatste 2 lepelaars bijna vliegvlug
19-8-2019	Inventarisatie strand	A3 infoborden (3 stuks) weggehaald. Geen SP gezien. Wel veel bontbekken (trek).

Bijlage B. Dynamiek van het strand bij Ballum 2016-2018 op infrarood beeld.

